

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Redacteur: J. Th. Balk, Keeverberg 54, 1082 BE Amsterdam

Versijnt 4 x per jaar

VOORZITTER DEURMAN: GOED- GELOVIGHEID VIERT HOOGTIJ

Met name de malafide natuurgenezers hebben handig ingespeeld op het gat in de markt, aldus de voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, arts C.W. Chr. Deurman in een gesprek met Rob Hirdes, gepubliceerd in het weekendbijvoegsel van de Arnhemse Courant en geaffilieerde bladen, waaronder De Graafschapsbode.

Dat "gat in de markt" is mede ontstaan door de overvolle praktijken van huisartsen, die weinig tijd kunnen uittrekken voor individuele patiënten maar doorgaans recht op de man af gaan bij het stellen van de diagnose; "dat is ook een van de zwakten in de eerste-lijnsgezondheidszorg", beaamt Deurman.

Die aandacht krijgen patiënten wel bij alternatieve genezers. De patiënt krijgt er de tijd uit te praten en er wordt veel aandacht aan hem besteed. Of dat altijd op verantwoorde wijze gebeurt is vers twee. Natuurgenezers die onder de rubriek kwakzalvers vallen onder te brengen hebben kijk op mensen. Zoals marktkooplieden dat ook hebben. "En met een goed geolied verhaal zijn de mensen al gauw geneigd er in te vliegen. Omdat verwachtingen worden gekoesterd en omdat mensen nu eenmaal goedgelovig zijn". "De goedgelovigheid viert hoogtij", aldus de voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij. "Dat daarbij vaak misbruik wordt gemaakt van de wanhoop der patienten behoeft nauwelijks enig betoog".

Lodewijckx en anderen

Ter introductie van het artikel vermeldde de auteur het geval van de Ermelose natuurgenezer A. Lodewijckx, die een slager te Piershil er toe had gebracht af te zien van insuline. De slager was diabeet en had van Lodewijckx vitamine-preparaten gekregen. Voorts wordt melding gemaakt van wat zich in Wychen in het Land van Maas en Waal afspeelde. Een paar jaar geleden adviseerde een zich in acupunctuur gespecialiseerde sportmasseur annex markiezenverkoper een onder zijn behandeling staande suikerpatiënte hetzelfde. Het advies werd de vrouw bijna noodlottig.

Zes jaar geleden behandelden een chef-monteur en een medisch specialiste, die zich beriepen op hun paranormale begaaftheid een vrouw bij wie ze kanker hadden ontdekt. De vrouw betaalde 3400 gulden voor

de behandeling. Later bleek dat zij in het geheel geen kanker had. Het "paranormale" paar praktiseerde in Waardenburg.

Een Weense wondergenezer had zich een paar jaar geleden gespecialiseerd in hulp wanneer een huwelijk kinderloos bleef. De vruchtbaarheidstovenarij voltrok zich overigens in bed...

Journalist Rob Hirdes sprak behalve met dokter Deurman ook met de voorzitter van de NOVAG (Nederlandse Organisatie van Alternatieve Genezers) Ad van Heertum. Deze van Heertum is praktiserend psychotherapeut in Gendt in de Betuwe.

"Het stikt er de moord van", zei van Heertum over het vele kaf tussen het alternatieve koren. Van Heertum verwerpt de officiële geneeskunde niet: "De universitair ontwikkelde geneeskunde beschikt over een onuitputtelijke hoeveelheid kennis en ervaring", geeft hij toe.

DE NOVAG-voorzitter vindt dat de opleidingen in Arnhem, Zutphen, Meppel, Hilversum en Bloemendaal "in elk geval in aanmerking komen om officieel erkend te worden".

"Die weten hun grenzen niet"

Op zijn minst wat vraagtekens wilde hij zetten bij een tweejarige cursus van het Therapie- en Trainingscentrum Twente in Hengelo. Het cursuspakket — er wordt gestudeerd onder leiding van een oudonderwijzer, die in avondstudie aan de universiteit van Groningen algemene pedagogiek "deed" — omvat: analytisch-synthetische reflexzone therapie, acupressuur, moxa, psychische massage, kleurentherapie, edelstenen en homeopathie... Die inspecteur voor de volksgezondheid in Overijssel is bezig een onderzoek in te stellen naar deze opleiding. "Het geheel komt wat schimmig over", aldus een eerste reactie van de inspectie.

Voorzitter Deurman wees in het gesprek op het grote gevaar van het ontbreken van een medische scholing bij op dergelijke cursussen opgeleide "therapeuten". "Die weten hun grenzen niet. Die kunnen ze ook niet weten. Bovendien missen ze een diagnostieke achtergrond. Hebben geen uitgebreide medische kennis om op terug te vallen. Hebben ook niet de stelregel: Wat je moet doen leer je gauw genoeg. Maar wat je moet laten, leer je pas gaandeweg".

Over opleidingen gesproken — een trouwe lezer wijst de redactie van het Actieblad tegen de Kwakzalverij op een advertentie — ja, uitgerekend! —

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Oppericht 1 januari 1881

Correspondentie-adres: Bergse Dorpsstraat 101
3054 GC Rotterdam; tel 010-187149

BESTUUR:

Voorzitter: C.W.Chr. Deurman, Arnhem
Secretaris: I.A. van de Graaff, Rotterdam
Penningmeester: H.A.M. Voorbij, Vinkeveen
Leden: G.R. van den Berg, Amsterdam
prof. B.S. Polak, Amsterdam
D. Uitterdijk, Medemblik

Adviserende leden:

S. Lelie, Middelburg
prof. dr. F.A. Nelemans, Duivendrecht

Postgiro van de Vereniging: **32237** ten name van
Penningmeester van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, Vinkeveen.

De **contributie** bedraagt thans *f* 30; voor studenten en
leerlingverpleegkundigen *f* 10; *begunstiger wordt*
men door een schenking aan de vereniging van
minimaal *f* 100.

in De Rode Kruis Koerier van de stichting
School voor Natuurgeneeswijze. Er worden cursussen
gegeven in het Natuurgeneeskundig centrum Kos,
Herengracht 607 te Amsterdam. Vijftien bijeenkomsten
van dertig lessen. Naar keuze: Iris-copie, plantengeneeskunde
en Oosterse massage. "Vooropleiding is niet nodig, wel
voldoende motivatie" (prijs in totaal *f* 1000) De organisatie
is gevestigd aan de Burgemeester Versteegenstraat 14 te
Westzaan.

IN MEMORIAM DR. H.H. FUNKE

Met weemoed nam de Vereniging tegen de Kwakzalverij kennis van het overlijden van haar vroegere voorzitter, dr. Hendricus Hermanus Funke. Hij overleed op 24 oktober j.l. te Amsterdam, bijna 85 jaar oud. De heer Funke was een aantal jaren voorzitter van de vereniging totdat hij in het begin van de jaren zestig werd opgevolgd door de heer A.P.N. de Groot, die na als huisarts te hebben gewerkt in Wormerveer geneeskundig inspecteur in Noord-Holland was geweest.

De vereniging is dokter Funke dankbaar voor al het werk dat hij gedurende een reeks van jaren heeft verricht voor de vereniging, die nog altijd zijn belangstelling had. Hij ruste in vrede.

IN MEMORIAM P.H. HOEBENS

Met ontsteltenis nam het bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij kennis van het overlijden van een van haar meest actieve leden, de hoofdstedelijke journalist Piet Hein Hoebens, op 22 oktober jongstleden. Negen dagen eerder had de heer Hoebens voor de leden van de vereniging, bijeen op de jaarvergadering te Utrecht nog een lezing gehouden over parapsychologie en alternatieve geneeskunst. De overledene bereikte de leeftijd van 36 jaar.

Piet Hein Hoebens was een getalenteerd journalist, die zich o.a. bezig hield met het onderzoek naar paranormale verschijnselen. Hij was daarover bijzonder goed gedocumenteerd. Hij was verbonden aan het dagblad De Telegraaf, waarin hij zich had ontwikkeld tot een zeer produktief en vooral tot een uiterst veelzijdig journalist. Hij schreef in de rubriek van het Stan Huygens Journaal en belichtte paranormale verschijnselen — hij stond daar enigszins sceptisch tegenover maar wilde toch niet uitsluiten dat er verschijnselen waren die een nader onderzoek wettigden. Van deze opvatting heeft hij ook blijk gegeven tijdens de lezing voor onze Vereniging.

Hij was een van de eersten die de vinger legde op de troebele bronnen van het "kruidenvrouwtje", Mellie Uyldert. In het septemnummer van ons Actieblad kon men een uittreksel van een van zijn artikelen vinden die hij aan het verschijnsel Mellie Uyldert wijdde.

De vereniging is hem dankbaar voor zijn bijdrage aan de strijd tegen de kwakzalverij en zal zijn nagedachtenis in ere bewaren. Hij ruste in vrede.

UIT MOERMAN-ONDERZOEK TERUGGETROKKEN

De stichting interdisciplinair Kankeronderzoek Nederland, de Sikon, heeft zich teruggetrokken uit het onderzoek naar de Moermantherapie. De begeleidingscommissie, die wordt gepreseed door de hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, prof. R. de Melker, bestaat nu nog uit: twee medici, een methodoloog, vertegenwoordigers van het Koningin Wilhelminafonds (dit fonds financiert het onderzoek) en de vereniging van patiënten die volgens de methode van de Vlaardingse arts Moerman worden behandeld. Coördinator van het onderzoek is de medisch socioloog dr. C. Aakster.

Knipsels, vouwbladen?

De redactie van ons Actieblad tegen de Kwakzalverij houdt er zich voor aanbevolen

PARAPSYCHOLOGIE EN ALTERNATIEVE GENEESKUNST

DOOR **JAN HEIN HOEBENS** †

heeft drie niet
Piet ??
zie hieraan
m

(Voordracht gehouden voor de Vereniging tegen de Kwakzalverij op 13 oktober 1984 te Utrecht)

Ik wil het vandaag hebben over het onderwerp "parapsychologie en alternatieve geneeskunst". De betrekkingen tussen de wereld van de parapsychologie en Uw vereniging zijn niet altijd vrij geweest van spanningen. Zeker de oudgedienden onder U zullen zich de titanische confrontaties herinneren tussen wijlen Uw voorzitter De Groot en de eveneens wijlen bijzonder hoogleraar Tenhaeff.

De heer De Groot schilderde Tenhaeff graag af als een schijngeleerde die met zijn professorstiel een pseudo-wetenschappelijke eerbiedwaardigheid verleende aan de louche praktijken van waarzeggers en kwakzalvers.

Tenhaeff zat zelden om een weerwoord verlegen. Zijn argumenten waren nogal eens pover, maar de virtuose grofheid waarmee hij ze poneerde maakte grote indruk. Ik citeer hier maar iets uit zijn in het Tijdschrift voor Parapsychologie (mei/juni 1964) afgedrukte polemische geschrift "Domheid, dwaling en dwaasheid".

Eerst maakt Tenhaeff gewag van een inmiddels overleden oud-procuratiehouder O. (de heer Ottervanger, jarenlang een zeer gewaardeerd medewerker van het Tijdschrift tegen de Kwakzalverij). Deze had in De Telegraaf kritiek geleverd op Tenhaeff. Vanzelfsprekend, commentariëert laatstgenoemde, heb ik op dit geraaskal niet geantwoord. Tenhaeff wil doen uitkomen, "hoezeer het genoeg aan vuilspuiterij en laster aan dit geschrijf ten grondslag ligt. Aan dit genoeg liggen in laatste instantie verdrongen complexen ten grondslag. Uit dien hoofde is geen redelijk gesprek met deze vuilspuiters mogelijk".

Twee andere sceptici, de heren Gorter en Knap, krijgen de goede raad: "dat zij eens met een psychoanalyticus gaan spreken". In een voetnoot schrijft Tenhaeff: "Ook de voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij bevelen wij een analyse aan".

De verbale veldslagen die de heren De Groot en Tenhaeff op gezette tijden met elkaar leverden hadden een aanzienlijke vermakelijkheidswaarde en werden door de Nederlandse pers ook zeer geapprecieerd.

Maar wie had er nu gelijk? De heer de Groot verdient het posthume compliment dat hij de wetenschappelijke integriteit van zijn tegenstander juist heeft getaxeerd. Latere kritische onderzoeken hebben uitgewezen dat deze bijzondere hoogleraar, die zichzelf beschouwde als een genie van het kaliber Einstein en Freud, niet alleen een pseudogeleerde is geweest, maar ook een ordinaire fraudeur.

Reputatie van Tenhaeff is vervlogen

Van zijn eens zo grote reputatie is weinig overgebleven, en afgezien van een amusante randfiguur als Professor Van Praag neemt geen parapsycholoog Tenhaeff nog serieus.

Maar met die constatering is de zaak nog niet afgedaan. De Groot en zijn geestverwanten zagen de parapsychologie hoofdzakelijk als een aberratie, waartegen van deskundige zijde ernstig diende te worden gewaarschuwd. Wat dat betreft was de naam van een Duitse sceptische vereniging waarmee de Vereniging tegen de Kwakzalverij in de jaren '50 nauwe contacten onderhield typerend: Schutz vor Aberglauben.

Hoewel ik de positieve kanten van de radicale scepsis zeker zie gebiedt de eerlijkheid mij toe te geven dat veel van dit Schutz vor Aberglaubenscepticisme, waarvan ook regelmatig de echo's te beluisteren waren in De Vereniging tegen de Kwakzalverij, onsportief was in die zin dat het spelregels hanteerde die automatisch de nederlaag van de tegenpartij garandeerden. De parapsychologie kreeg geen onbevangen gehoor voor haar argumenten.

De situatie is inmiddels enigszins gewijzigd. Hoewel de controverse rond het Paranormale nog steeds heftig is, zijn aan beide kanten van de scheidslijn tekenen te bespeuren die wijzen op een doel, op een matiging, op een groeiende behoefte aan een constructieve dialoog.

Nieuw soort wetenschapsfilosofie

Hier spelen verschillende factoren mee. De belangrijkste is wel de opkomst van een nieuw soort wetenschapsfilosofie, die de betrekkelijkheid en de historische bepaaldheid van het heersende wetenschapsmodel benadrukt. Deze filosofie is fallibilistisch — d.w.z. dat zij uitgaat van de feilbaarheid van het menselijk intellect.

Deze verschuiving in de filosofische mode rechtvaardigt, en gebiedt zelfs, een grotere tolerantie ten opzichte van parapsychologische claims dan in de tijd van Schutz vor Aberglauben gebruikelijk was.

Een tweede factor is de opkomst van een nieuwe generatie toonaangevende parapsychologen. Tussen de jaren '30 en '60 à '70 werd de parapsychologie gedomineerd door strijdbare en zelfverzekerde aartsvaders die een heilig geloof koesterden in de kritiekbestendigheid van hun eigen denkbeelden (J.B. Rhine, Hans Bender en Tenhaeff).

In het centrum van de parapsychologische wereld

heeft zich nu een machtige minderheid genesteld van parapsychologen die in hun wijze van denken zeer dicht bij de gematigde vleugel van de sceptici staan. Ik neem hier John Boloff, Matin Johnson, Brian Miller (in de vergadering aanwezig), Gerd Hövelmann, Charles Akers, Eberhard Bauer en Susan Blackmere. Dit zijn zo eminent redelijke en kritische mensen dat zelfs de hardnekkigste ongelovige zal moeten toegeven dat zij niet beantwoorden aan het stereotype van de goedgelovige pseudogeleerde.

Factor nummer drie zijn de recente ontwikkelingen binnen het sceptische kamp. Er is een nieuwe generatie critici opgekomen: critici die sterk beïnvloed zijn door de nieuwe opvattingen in de wetenschapsfilosofie en daardoor beter op hun hoede zijn voor de valkuilen van het sceptische dogmatisme.

Aangezien ik een gematigd scepticus ben, kunt U van mij niet verwachten dat ik de parapsychologie hier ga veroordelen als een schertswetenschap die onder één hoedje speelt met de kwakzalverij. Toch ga ik iets in veroordelende zin zeggen over de relatie tussen parapsychologie en alternatieve geneeskunde.

Het triomfantelijke bestaan van "Psi"

In de geschriften van figuren als Hans Bender, Wilhelm Tenhaeff en Henri van Praag ontbreekt nimmer de triomfantelijke mededeling dat de parapsychologie het bestaan van "psi" — het woordje waarmee verschijnselen als telepathie, helderziendheid, spoken en andere hocus pocus wordt samengevat — buiten iedere redelijke twijfel heeft aangetoond. Het existentiebewijs is al duizenden malen geleverd, aldus Van Praag. Niet alleen hardnekkige ongelovigen, maar ook verstandige parapsychologen beschouwen dat als klotspraak.

Er zijn intrigerende aanwijzingen dat er zoiets als "psi" zou kunnen bestaan, maar al die aanwijzingen leveren samen nog geen deugdelijk bewijs op. Alle zogenaamde bewijzen voor de realiteit van het paranormale zijn au fond anecdotes. Zij hebben betrekking op éénmalige gebeurtenissen in het verleden. Welke garantie hebben wij dat de manier waarop die anecdotes worden gerapporteerd overeenkomt met de historische werkelijkheid?

Als een oud Chinees geschiedenisboek beweert dat in de keizerlijke dierentuin een kruising woonde tussen een kip en een zwijn dan hebben wij een gegronde reden om aan te nemen dat die geschiedschrijver ons maar iets op de mouw heeft willen spelden. Wij weten namelijk dat pluimvee zich niet laat kruisen met varkentjes.

Het was de grote Schotse filosoof David Hume die het indrukwekkende argument bedacht dat anecdotes betreffende éénmalige miraculeuze gebeurtenissen nooit mogen worden geloofd, omdat het altijd redelijker is aan te nemen dat een ooggetuige onwaarheid spreekt dan dat de natuurwetten tijdelijk zouden zijn opgeheven.

De parapsychologie — althans zoals bedreven door Tenhaeff — draaide de zaak om: hier werden anec-

dots over miraculeuze incidenten gebruikt om aan te tonen dat de door de wetenschap veronderstelde wetmatigheden niet zo wetmatig zijn.

"Psi" en de eis van herhaalbaarheid

Het inpassen van "psi" in de wetenschap zal vrijwel zeker een revolutionaire Umwertung van wetenschappelijk waarden vereisen. En dat betekent dat "psi" zo overtuigend zal moeten worden bewezen dat het ontkennen van dat bewijs neer zou komen op verraad aan wetenschappelijke uitgangspunten die nog fundamenteeler zijn dan die welke door het verschijnsel "psi" lijken te worden tegengesproken. In de praktijk komt dit neer op de eis van herhaalbaarheid.

Zover is de parapsychologie nog niet, en misschien moet ik wel zeggen: nog lang niet. Paranormale verschijnselen munten uit door grilligheid: ze duiken op de meest onverwachte momenten op, en zijn verdwenen als je nog eens goed wilt kijken. Je kunt nooit voorspellen wat je te zien zult krijgen als je een parapsychologisch experiment doet: de ene keer is het resultaat zus, de andere keer is het resultaat zo. Het verschijnsel, als het al bestaat, weigert zich te laten vangen en alles wat we hebben zijn vage, en misschien niet al te betrouwbare signalementen.

Is de parapsychologie dan onzin? Zover wil ik zeker niet gaan. De aanwijzingen dat er toch zoiets zou kunnen bestaan als "psi" zijn weliswaar verre van waterdicht, maar aan de andere kant toch weer zó intrigerend dat je de hele zaak niet met een zuiver intellectueel geweten op de mestvaalt van de wetenschapsgeschiedenis kunt gooien. De parapsychologische bewijzen zijn te zwak om tot geloof te verplichten, maar te sterk om totaal en radicaal en onvoorwaardelijk ongelooft te rechtvaardigen. Als er zoiets bestaat als "psi" is het van het grootste belang dat het gevonden wordt, en het mogelijke belang van zo'n wetenschappelijke doorbraak rechtvaardigt m.i. de stelling dat met het parapsychologisch onderzoek moet worden doorgegaan ook als de kansen op succes niet bijster gunstig lijken.

Tolerantie en tegenprestatie

Ik vind wel dat we voor die tolerantie een tegenprestatie van de parapsychologen mogen verwachten. En wel dat zij toegeven dat zij een speciale verantwoordelijkheid hebben bij het bestrijden van pseudo-wetenschappelijke misverstanden. De verantwoordelijke parapsycholoog moet steeds duidelijk maken dat de begrippen die hij hanteert vooralsnog zuiver speculatief zijn, en dat het bewijsmateriaal vooralsnog niet meer is dan een interessante collectie onzekerheden. Hij moet niet méér beweren dan hij kan waarmaken en zich duidelijk distantieëren van zogenaamde collega's die het volk willen wijsmaken dat al lang bewezen is wat in feite nog steeds voor grondige twijfel vatbaar is. Dit geldt a fortiori als parapsychologische begrippen worden misbruikt als dekmantel voor dubieuze medische praktijken. We kunnen erover speculeren en ermee experimenteren, maar in de medische

praktijk hoort "psi" vooral nog niet thuis.

En wel om de volgende reden. Ook energieke bestrijders van de kwakzalverij weten dat in sommige gevallen sommige alternatieve geneesmethoden resultaten lijken af te werpen. Alternatieve geneeswijzen boeken soms successen, maar falen even vaak, en vermoedelijk vaker. De consequenties van zo'n falen kunnen rampzalig zijn. Daarom is het van zo groot belang dat een antwoord wordt gevonden op de vraag: WAT werkt er nu precies, en onder welke voorwaarden werkt het? Voor zover die therapieën werken werken zij op een manier die aan de beoefenaars zelf nog volstrekt onduidelijk is. Hier kan de wetenschap haar doeltreffendheid bewijzen door langs experimentele weg het kaf van het koren te scheiden en het signaal van het achtergrondgeruis te isoleren.

Het raadsel van de paranormale chirurgen

Het accepteren van begrippen als "psi" kan hier het bereiken van werkelijk wetenschappelijk inzicht ernstig belemmeren. Zodra een medisch onderzoeker verklaart dat een bepaalde therapie op "psi" berust heeft hij niets anders gedaan dan zijn onwetendheid te verheffen tot kennis. Het voorbeeld van de zogenaamde paranormale chirurgen uit de Filippijnen en Brazilië stemt wat dit betreft tot nadenken. U kent die geschiedenis wel: in beide landen lopen spiritisten rond die beweren dat zij in contact staan met de geesten die hen het vermogen hebben gegeven, met blote handen dwars door de huid van de patiënt te dringen, daar kwaadaardige gezwellen te verwijderen en zich vervolgens terug te trekken zonder dat het geringste spoor overblijft.

Nu: gesteld dat die behandelwijze in sommige gevallen enig nuttig effect zou hebben — het is een louter theoretische mogelijkheid — hoe komt dat dan? Zijn die paranormale chirurgen misschien toevallig op een therapeutisch effect gestoten waar ook de westerse medische wetenschap zijn voordeel mee zou kunnen doen? Die vragen kunnen beantwoord worden door geduldig, nuchter en kritisch onderzoek. Het hantieren van termen als "psi" werkt hier alleen maar verwarrend, en ook ontmoedigend.

Er zijn talrijke hoogst overtuigende aanwijzingen dat de werkelijke "operatie" die de paranormale chirurgen uitvoeren op een goocheltruc berust. De toverdokter zorgt er altijd voor dat het werkelijke penetreren van de buikwand verborgen blijft. Er bestaan geen authentieke foto's waarop men het interieur van de patiënt kan zien. Precies dus wat je zou verwachten van een goocheltruc. Als dat niet zo was zou het gemakkelijk moeten kunnen worden aangetoond. Dat blijkt nu juist niet te kunnen. Onze verdenkingen worden verder bevestigd als we bedenken dat zelfs een beroemd paranormaal chirurg als Tony Agpao (die overigens is overleden — toen hij ziek werd ging hij niet naar een collega-wonderdokter maar naar een ziekenhuis in Londen) het niet goed vond dat analyses werden uitgevoerd van het bloed en het weefsel dat uit het abdomen van de patiënten afkomstig

heette te zijn. En de klap op de vuurpijl: steeds als kritische waarnemers desondanks kans zagen, een beetje bloed of een stukje weefsel heimelijk mee te nemen bleek het bij analyse steeds om varkensbloed, of om kippelevers te gaan. Moet men bij dit soort rituelen soms zoeken in de richting van de geneeskraft der suggestie?

Maar dit soort onderzoek — dat mogelijk heel nuttig kan zijn — zou worden geblokkeerd als de medische wetenschap in de pseudo-parapsychologische val trapte en met speuren zou ophouden zodra de diagnose "psi" wordt aanvaard. En dit is nu precies wat wordt voorgesteld door wetenschapslieden die de onbewezen speculaties van de parapsychologie aanzien voor wetenschappelijk aangetoonde feiten. Een mans als professor Stelter, uit Duitsland, heeft hele boeken geschreven waarin hij alle interessante vragen omtrent de paranormale chirurgie in de kiem smoort met de dooddoener: "psi".

Misbruik van parapsychologie

Is het vreemd dat kritische waarnemers en hun camera's nooit een werkelijke penetratie van de buikwand kunnen observeren? Helemaal niet vreemd, doceert Stelter. De parapsychologie weet immers dat paranormale verschijnselen erg gevoelig zijn voor de psychologische atmosfeer, en het laten afweten als er teveel skeptische vibraties in de lucht hangen. Is het niet verdacht dat Agpao het niet goed vindt dat bloedmonsters worden geanalyseerd? Helemaal niet verdacht, zegt Professor Stelter. De operaties berusten namelijk op het welbekende, en door de parapsychologie ontdekte en bewezen fenomeen van de "materialisatie". Het vrijkomende bloed is niet helemaal het echte bloed maar een uit de "ektoplasmatische Primordialsustanz" gerematerialiseerde Idee, beïnvloed door de voorstellingen in het onderbewuste van de chirurg en zijn publiek. Hierdoor kan het voorkomen dat de ektoplasmatische Primordialsustanz vormen aanneemt die niet geheel overeenkomen met de gerematerialiseerde substantie. Als blijkt dat het zogenaamd uit het lichaam van een patiënt afkomstige gezwel een kippelever is mag men niet roepen dat het dus een truc was. Integendeel: In plaats van één wonder zijn er twee wonderen gebeurd. De paranormale chirurg heeft op paranormale wijze toegang gekregen tot de binnenkant van het lichaam van zijn patiënt, en vervolgens is het gezwel waaraan die patiënt leed op niet minder paranormale wijze getransformeerd tot een Ideoplasma dat merkwaardig genoeg alle uiterlijke eigenschappen van een kippelever vertoont.

Dit voorbeeld van misbruik van parapsychologische begrippen voor pseudo-medische doeleinden spreekt voor zichzelf, en kan dus dienen als een geschikte afsluiting van deze lezing over de relatie tussen parapsychologie en kwakzalverij.

(De tekst is met het oog op de plaatsruimte enigszins bekort. red: AtdK.)

VEEL PARANORMALE VERSCHIJNSELEN DOEN HUN BEST OP GOOCHELTRUCS TE GELIJKEN

Naar aanleiding van de voordracht van ons lid Piet Hein Hoebens over Parapsychologie en alternatieve geneeskunst ontspan zich tijdens de vergadering van de vereniging een boeiende discussie. Hoebens vestigde bij het begin nog eens aandacht op een paar punten uit zijn lezing:

a. Wij weten zo verschrikkelijk weinig van parapsychologische verschijnselen af, dat het gevaarlijk is er medisch handelen op te vestigen.

b. Het zou nuttig zijn om te weten welk soort suggestie werkt.

c. De verschijnselen waarmee de parapsychologie zich bezig houdt schieten te kort. Er komen onbenullige boodschappen van geesten door, we krijgen kalenderwijsheden uit het hiernamaals te horen. Veel paranormale verschijnselen doen hun best op goocheltrucs te gelijken.

Bestuurslid Uitterdijk herinnerde aan een uitspraak van J.B. Rhine over het gedrag van dobbelstenen: Als je hard denkt komt de 3 boven! Het is allemaal een aardig bijgeloof aldus Uitterdijk, maar we behoeven er geen wetenschappelijk onderzoek naar te doen.

Hoebens: Er zijn aanwijzingen dat niet alles hocus-pocus is. Er is zeker ruimte voor redelijke onderzoekers.

Uitterdijk: Men moet dat niet au serieux nemen. De Utrechtse hoogleraar in de parapsychologie, Martin Johnson houdt zich vrij "gedeisd" wat claims betreft.

Hoebens: De parapsychologie zoals die beoefend werd door mensen als Bender en Tenhaeff heeft het zicht ontnomen op serieus werk. Binnen de grenzen van de redelijkheid moet men de para-psychologie een redelijke twijfel gunnen.

Ottervanger: Houdini heeft destijds een geldsom uitgeloofd voor een paranormaal effect dat hij (de Amerikaanse goochelaar, in 1926 overleden) niet kon namaken.

Hoebens: Ik wijs even op de occulte filosofie rondom de acupunctuur. In het normale wetenschappelijke onderzoek valt vast te stellen welke mogelijkheden acupunctuur biedt en welke niet.

De geneeskundig inspecteur in de provincie Zeeland, dokter Lelieveld deed het verhaal van wat hij als een "gevaarlijk aspect" van de wonderdoenerij beschouwde, waardoor het gunstige tijdstip voor genezing wordt verzuimd. Een meisje van 3½ jaar bleek een zeldzame stofwisselingsziekte te hebben, San Filippo type B. Het proces heeft, na twintig jaar, een fataal einde. Er werd voor het gezin een intensief programma voor begeleiding opgesteld door een Rotterdams ziekenhuis. Dat werd doorkruist door een kwakzalver die op aandrang van de schoonmoeder werd geraadpleegd. Hij gaf het meisje tabletjes (calciumcarbonaat) en druppeltjes (samenstelling niet achterhaald). Toen het meisje een heftige diarrhee kreeg haastten de ouders zich naar de huisarts. Tegen

de kwakzalver is een vervolging ingesteld.

Uitterdijk kwam nog eens terug op het wetenschappelijk onderzoek naar paranormale verschijnselen. Dat is vond hij een belemmering van de strijd tegen de kwakzalverij, want het publiek zal zeggen: Er zit toch een professor bij. "Reeds het blote bestaan van een para-psychologische studie bevordert het geloof aan kwakzalverij en dient dan ook bestreden te worden", aldus Uitterdijks stelling.

Hoebens: Tegenover de tolerantie van de andere zijde mag van de parapsychologen als tegenprestatie worden verwacht dat zij aan het publiek voorlichting geven in kritische zin.

Brian Miller, een parapsycholoog van Schotse origine, die de vergadering bijwoonde, wees er op dat de parapsychologie in Nederland door halfzachte figuren voor het voetlicht is gebracht. In Schotland wordt het beschouwd als onderdeel van de psychologie. Wat er uit is gekomen zijn effecten die de moeite waard zijn om te onderzoeken.

Hoebens: De ideologie van natuurgenezers en dergelijke begeeft het al snel. Dan komt het paranormale er bij en uit het onverklaarbare wordt het verklaarbare gedestilleerd.

STIJGEND LEDENTAL VAN VERENIGING

Het jaarverslag van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, uitgebracht op de ledenvergadering die op 13 oktober in het Utrechtse Diakonessenhuis werd gehouden maakt melding van een matige stijging van het ledental. Dit belooft thans ruim 600. Secretaris I.A. van de Graaff vertelde de vergadering nog geregeld aanvragen om informatie te ontvangen, maar het aantal vragen naar aanleiding van scripties neemt af. Een vraag waarop de vereniging uiteraard moeilijk kan ingaan is die van belangstellenden die willen weten: Is X nu een goede of een slechte paragnost! Tot de media die contact opnamen met de vereniging behoorden o.a. de Tros (Tros-Aktua) en de Arnhemse Courant. Het komt nog wel eens voor dat particulieren proberen privé-toestanden, gevolg van contact met natuurgenezers, wonderdoeners etc. via de vereniging te verhalen.

Penningmeester D. Uitterdijk deelde mede dat de vereniging kans ziet nog altijd quitte te spelen. Sommige leden gireren f 25 als contributie, hoewel dit al jaren f 30 belooft.

NIEUWE PENNINGMEESTER

Op de ledenvergadering van 13 oktober jongstleden is het bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij aangevuld met de benoeming van H.A.M. Voorbij te Vinkeveen. Tijdens een bestuursvergadering is de heer Voorbij aangewezen tot penningmeester als opvolger van de heer D. Uitterdijk te Medemblik. De heer Uitterdijk blijft bestuurslid. Tijdens deze bestuursvergadering heeft voorzitter C.W. Chr. Deurman de heer Uitterdijk dank gebracht voor het consciëntieuze beheer van de penningen van de vereniging.

De heer Voorbij heeft de benoeming tot penningmeester aanvaard. Het postgironummer van de vereniging, is uiteraard onveranderd gebleven: 32237 maar de penningmeester van de Vereniging tegen de Kwakzalverij is voortaan in Vinkeveen inplaats van in Medemblik gevestigd.

CHELATIE IN HAARZUILENS

Er blijkt een nieuwe chelatiekliniek te zijn opgericht en wel in het Utrechtse dorp Haarzuilens. Als we mogen afgaan op een advertentie in 'De Telegraaf' werd er op 3 november een voorlichtingsdag gehouden. Namen van artsen die zich met de omstreden therapie bezig houden werden daarin niet genoemd. Wel werd gesproken over de vertoning van een videofilm over de therapie en de mogelijkheid om vragen te stellen. "Om de therapie voor een grotere groep hart- en vaatpatiënten mogelijk te maken is de prijs per infuus op f 165 gesteld, all in", zo werd vermeld. Voorts werd gesteld, dat "de toepassing geschiedt volgens het daarvoor in Nederland gebruikte protocol".

RAZEND OP FRITS BOM

Het is tegenwoordig mode om onmiddellijk "razend" te zijn. De in Diemen actieve natuurgeneeskundige Pierre Swaab gaf aan de pers kennis in deze toestand te zijn geraakt door het optreden van consumentenman Frits Bom van de Vara. Bij de opname was Swaab uitgenodigd, maar achteraf bleek dat wat hij had gezegd uit de opnamen was geknipt. Swaab derhalve "razend". Swaab doet in bio-magnetische sokken en had aangevoerd dat het laboratorium van de Rijksuniversiteit te Leiden in "een officieel rapport" — aldus het Amstelveens Nieuwsblad — had vastgelegd dat er "magnetische velden in de sokken zijn verwerkt". Pierre Swaab is behalve sokkenspecialist ook magnetiseur, iriscopist en Bach-therapeut.

Gooi het maar in mijn pet, zouden sommige medeburgers zeggen die geen eerbied hebben voor heldenop-sokken.

VAN OVER DE GRENS

Toen op 6 november de zaak tegen de natuurgenezer R. de Pauw uit Koewacht in behandeling kwam voor de kantonrechter te Terneuzen hebben patiënten en sympathisanten van De Pauw een soort protestdemonstratie voor het gebouw gehouden. De Pauw geniet de steun van een "actiegroep" in Hulst. De geneeskundige inspectie in Zeeland heeft de indruk dat steeds meer Belgische natuurgenezers hun praktijk gaan uitoefenen in Zeeuws-Vlaanderen omdat de wet in hun eigen land strikter wordt gehandhaafd en de straffen er vaak niet mals uitvallen.

ZOEKT U EEN NATUURGENEZER?

De Volkskrant drijft in de rubriek Dag in Dag uit de spot met een adviesbureautje, gevestigd in Waardenburg tegenover Zaltbommel. Een "eenvrouwszaak", zo blijkt, gedreven door ene Vlasta Vodegel. Haar Okay Medica is onderdeel van Okay, "bureau voor additioneel advies", ook van genoemde Vlasta Vodegel.

Wie een natuurgenezer zoekt kan bij Okay Medica terecht. Hoe gaat dat dan? De Volkskrant heeft het uitgezocht. Je belt Vlasta Vodegel en zegt dat je een natuurgenezer zoekt. Wilt U onze arts of onze natuurgeneeskundige vanuit de basis? Wanneer men zijn keuze heeft gemaakt wordt men later opgebeld door arts of natuurgeneeskundige "vanuit de basis". Die hoort wat u mankeert en geeft vervolgens het adres van een natuurgeneeskundige bij u in de buurt. Verder moet men het zelf maar uitzoeken. De prijs van het advies is 40 gulden.

Degene die Okay Medica belt moet gewoon geloven dat men over een lijst met goede acupuncturisten en natuurgenezers beschikt. "Lekke band? Zoekt U een fietsen-maker? Bel ons en voor veertig gulden helpen we aan het adres van de allerbeste bandenplakker bij u om de hoek", besluit De Volkskrant dit verhaal.

GEEN ALTERNATIEVEN IN ADVIESORGAAN

Staatssecretaris Van der Reijden (gezondheid) wil geen alternatieve genezers in de commissie van de Gezondheidsraad, die de regering moet adviseren over deze behandelingsmethoden. De commissie bestaat uit personen die zich hebben verdiept in de methodologie van de Geneeskunde en die bekend zijn met de achtergronden van de alternatieve geneeswijzen. Om er beoefenaars uit het alternatieve circuit in op te nemen vindt de staatssecretaris niet nodig, ook al had bijna de hele Tweede Kamer in vragen hierop aangedrongen. De leden van de adviescommissie zijn niet aangewezen als vertegenwoordigers van bepaalde groeperingen of organisaties maar op grond van hun persoonlijke deskundigheid.

DE GEBEDSGENEZER EN DE VERSLETEN LONG

De vrouw klaagde al lang over een "versleten long". Maar dan luistert zij naar evangelist Koornstra, die in Middelburg in de schouwburg een "genezingscampagne" voert en ziet: "Vanavond voel ik duidelijk meer ruimte". Haar man heeft nog niet echt genezing gevoeld, maar zegt hij: "Ik weet zeker, dat het een keer komt".

De echtelieden waren diep onder de indruk van evangelist Koornstra. Nog niet zo'n oude man. Koornstra is in 1963 in Sint Pancras in Noord-Holland geboren en jong als hij mag zijn: hij trekt zalen en zalen vol. Jacques Cats van de Provinciale Zeeuwse Courant gaf er een uitvoerig verslag van — en hij constateerde dat wanneer een circus naar de Zeeuwse hoofdstad tijgt er niet zoveel borden hangen en pamfletten worden verspreid.

In huis-aan-huis verspreide vlugschriften wordt de komst van Koornstra aangekondigd. Een hele week lang zal hij het in Middelburg hebben over "De totale genezing van de gehele mens", een slogan die uitstekend in het hedendaagse alternatieve straatje past, zouden we zo zeggen. De holistische visie van de 'gehele mens', de "totale genezing" ... uitbundig en in dikke letters wordt er den volke kond van gedaan. Koornstra is niet bevreesd voor een grote zaal als die van het congrescentrum van het Utrechtse Jaarbeurscomplex of de Jaap Edenhal in Amsterdam, de Doelen in Rotterdam — men kan het constateren: het gaat daar in het groot bij Koornstra.

Te korte been aan de groei

Het ontbreekt ook niet aan berichten over wonderen tijdens deze "genezingscampagne". In Leeuwarden had iemand met een aangetaste slokdarm, die alleen nog maar gemalen eten tot zich kon nemen nadat hij de "dienst" van Koornstra had bijgewoond, vastgesteld dat hij weer alles gewoon kon eten. Een vrouw die in het Turfschip te Breda getuige was geweest van het optreden van deze gebedsgenezer had ervaren, dat haar te korte been sedert dien was gegroeid...

Een goed geoliede commerciële organisatie, noemt Jacques Cats van de PZC de campagnes van de "stichting Hans Koornstra". Ja, want evangelisten brengen hun belangen ook al onder in stichtingen. Er zijn EHBO-ers aanwezig, mensen van een ordedienst en nazorgwerkers. Zo'n nazorgwerker, herkenbaar aan een groene badge liep, zag Cats, een bezoeker achterna die halverwege de voorstelling driftig stampend wegbeende en de deur van de zaal met een klap achter zich dicht gooide. Er zijn instructies voor persfotografen. Wie het alles thuis nog eens wil beluisteren kan zich een cassette aanschaffen, die onmiddellijk na de dienst door een copieermachine wordt geleverd.

In het Belgische Meise heeft Koornstra samen met zijn vrouw Marijke een trainingscentrum opgericht. Marijke komt zelf ook aan het woord en er is het optreden van een Zweeds duo, "een soort Gert en

Hermien, maar dan blond", constateert de Provinciale Zeeuwse Courant.

"De Heer wil dat U offert

En het geld? Hoe gaat dat? "Wij gaan niet schooien om geld, maar wij verwachten een fijn offer van U". Blijkbaar zijn de Zeeuwen niet al te gul, want de tweede avond meldde de penningmeester dat de opbrengst van de eerste avond niet helemaal aan de verwachtingen had beantwoord. "We verwachten toch wel een tientje per persoon. En iemand die 25 gulden kan geven geeft geen tientje. "De Heer wil dat U offert en geen fooi geeft als in een restaurant"....

Hoe gaat nu die genezing te werk? Koornstra vraagt de zieken in de zaal om hun hand te leggen op de plek waaraan wat schort. Niet zonder humor stelt de auteur in de Provinciale Zeeuwse Courant vast dat nogal wat handen naar de hoofden grepen. Dan gaat Koornstra in gebed en spreekt een soort formule uit onder luide bijval van de zaal. "Ik gebied die kwaal te gaan in naam van Jezus. "Er wordt geapplaudiseerd en halleluja in de zaal geroepen. Wie genezen is wordt verzocht op te staan en naar voren te komen. "De oogst van de avond brengt niet echt grote wonderen aan het licht"...

Geneeskundig inspecteur voor de volksgezondheid in Zeeland S. Lelie is uiteraard niet enthousiast over deze met zoveel bombarie aangekondigde "voorstellingen".

"Schokkende ervaringen"

Ze vormen, zei hij tegen de Provinciale Zeeuwse Courant, bepaald een gevaar voor de volksgezondheid. Ook voor de geestelijke volksgezondheid. Mensen kunnen hier teleurstellende en ook schokkende ervaringen opdoen. Zij kunnen bij het niet ervaren van genezing tot de conclusie komen dat hun geloof waarschijnlijk niet goed genoeg is. Dat is hoogst schadelijk voor het geestelijk evenwicht om nog maar te zwijgen over het lichamelijk evenwicht".

AVONDSPREEKUUR

*** M. GYSWYT, Chirurgyn, Operateur en Breukmeester, woont in de Smaksteeg, by de Stroommarkt, geneest alle soorten van Venerische Siekten, van wat aart dezelve ook mogen zyn, als voorheen op een commode wyze. Maakt en Verkoopt ook alle soorten van BREUKBANDEN, die extra gemaklyk zyn. Dezelve is alle avonden tot 9 uren te spreken.

*** J. HAGENHUIS, neemt weg alle soorten van LYKDOORNS, zonder weerga, zonder eenig letzel, tot verwondering van kundige lieden, en zoo veel te meer voor onkundigen; hy verbeurt lyf en goederen, zoo hy binnen 10 minuten dezelve niet wegneemt, dat men kan gaan, dansen en springen, alsof men nooit pyn gehad heeft. Men kan hem laten ontbieden van 's morgens 9 tot 's namiddags 5 uren; aan zyn Huis is hy van 1 tot 2 uren, Zondags van 9 tot 12 uren. Woont in de Dirk van Hasselsteeg, No. 42.

Advertenties ontleend aan de Amsterdamsche Courant van Zaterdag den 4 October 1806.